

Birutės Vainiūnaitės atlikimo menas: ištakos ir šių dienų kontekstas

Ramunė Kryžauskienė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

ANOTACIJA

Straipsnyje nagrinėjamas Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorės, pianistės Birutės Vainiūnaitės atlikimo menas, kaip atspindintis pagrindines šio laikmečio menines tendencijas, lietuvių fortepijoninės kultūros raidos savitumus. Aptariama pianistės savimone ir profesinį meistriškumą formavusi rusų fortepijoninė mokykla ir vėliau prasiplėtę ryšiai su Vakarų Europos pianistine kultūra, atlikėjų konkursų klausimas, pianistės atliekamo repertuaro ir jo sklaidos tendencijos. Išsamios ir apibendrinančios studijos apie reikšmingą B. Vainiūnaitės atlikėjišką veiklą iki šiol nėra. Pavieniai straipsniai periodikoje, susieti su proginiais koncertais, jubiliejinėmis datomis neatspindi jos reikšmingo indėlio į Lietuvos muzikinę kultūrą.

Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti ir apibendrinti B. Vainiūnaitės atlikimo meną: aptarti kūrybinio kelio evoliuciją, fortepijoninių mokyklų įtaką asmenybės formavimuisi, išanalizuoti repertuaro raidos tendencijas, įrašų sklaidą bendrame laikmečio kontekste. Naudojami tyrimo metodai – istorinis, aprašomasis, literatūros ir muzikos įrašų analizė.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Birutė Vainiūnaitė, fortepijonas, atlikimo menas, repertuaras, tradicijos, lietuvių pianistai.

Įvadas

Lietuvoje vis dar trūksta darbų, analizuojančių giluminius atlikimo meno klausimus, aptariančių ryškių asmenybių įnašą į bendrą lietuvių kultūros kontekstą. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorės, pianistės Birutės Vainiūnaitės atlikimo menas atspindi pagrindines šio laikmečio menines tendencijas, lietuvių fortepijoninės kultūros raidos savitumus. Jos, kaip ir daugelio kitų tos kartos muzikų, savimone bei profesinį meistriškumą formavo rusų fortepijoninė mokykla ir vėliau prasiplėtę ryšiai su Vakarų Europos pianistine kultūra.

B. Vainiūnaitės atlikimo menas, repertuaro tendencijos aprėpia platų stilistinių krypčių diapazoną – tai Bachas, Mozartas, Beethovenas, Schumannas, Skriabinas, Debussy, tai ir XX a. korifėjai – Messiaenas, Crumbas, Ohana, Cage'as, Vaskas ir kt. Iš lietuvių pianistų ji išsiskiria nepaprastu dėmesiu lietuvių autorių kūrybai. Didelę dalį repertuaro pianistė įrašė: vinilinėse plokštelėse ir kompaktiniuose diskuose užfiksuota lietuvių kompozitorių fortepijoninė kūryba, Claude'o Debussy ciklai, klasikinis repertuaras. Šie muzikiniai dokumentai padeda išsaugoti atlikimo meno palikimą, suteikia galimybę nuolat grįžti ir analizuoti.

B. Vainiūnaitės atlikimo maniera išsiskiria klasikiniu meninių sumanymų įgyvendinimu, architektūrinių sprendimų darna, intelektualumo gelmėmis. Ji visuomet žavi giliai apmąstyta interpretacine kūrinio koncepcija, aukšta atlikimo kultūra. Tai lemia nuoseklios pasirinktų fortepijoninių opusų studijos, giluminis autoriaus užkoduotų minčių pažinimas.

Kūrybos kelio vingiai. Ryšiai su rusų ir Vakarų Europos fortepijoninėmis kultūromis

Lietuvių fortepijoninės kultūros raida siejama su rusų ir Vakarų Europos atlikimo meno tradicijomis. Objektvios politinės aplinkybės – gyvenimas Tarybų Sąjungos sudėtyje – lėmė daugelio ryškiausių menininkų kūrybinių biografijų tapatumus, kai vienintelis galimas tobulėjimo būdas buvo studijos Maskvos ar Sankt Peterburgo (buv. Leningrado) konservatorijose. Kai kurie menininkai vėliau perėmė ir Vakarų Europos pianistinio meno pasiekimus.

1960–90 m. itin suaktyvėjo lietuvių pianistų bendradarbiavimas su Maskvos P. Čaikovskio konservatorija. Beveik visi ryškiausi Lietuvos pianistai, tuo metu gavę puikų muzikinį išsilavinimą Lietuvoje, vėliau studijavo ar stažavo asistentūroje-stažuotėje pas žymiausius rusų pianizmo atstovus, o įgytą patirtį kūrybiškai sintetavo su individualiu asmeniniu kūrybiniu stiliumi. Pianistė B. Vainiūnaitė, kurios veikla pradėjo skleistis septintajame dešimtmetyje, ryškiai atspindi tų laikų fortepijoninės kultūros tendencijas.

„Gilus ir nuoširdus muzikos pojūtis, brandus meistriškumas, nepriekaištingas kūrinių atlikimas derinamas su begaliniu atsidavimu menui ir negailestingu reiklumu sau – tai pagrindiniai Birutės Vainiūnaitės kūrybos bruožai“, – teigė jos pedagogė profesorė Mariam Azizbekova (Kryžauskienė 1965), mokiusi pianistę net aštuoniolika metų: pedagoginės praktikos metu, mokantis Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, vėliau – konservatorijoje (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija).

M. Azizbekova – ryškaus Maskvos konservatorijos profesoriaus Samuilo Feinbergo (1890–1962) auklėtinė, B. Vainiūnaitei perteikė kūrinių analizės ir sintezės metodus bei pianisto individualaus darbo tikslus, tokius kaip idėjos, muzikos kūrinių dvasinės esmės suvokimo svarbą. Iš savo pedagogės atlikėja paveldėjo ir kitas rusiškos mokyklos tradicijas: raiškų ir tikslų muzikinės frazės intonavimą, dėmesingumą ir pagarbą autoriaus nuorodoms, virtuozinį kūrinių atlikimo išbaigtumą. Pritarčiau Linos Navickaitės-Martinelli mintims, kad, kalbant apie mistišką rusiškos mokyklos technikos fenomeną, „reiktų pabrėžti, jog rusų interpretacijoms visuomet buvo svarbiau meniniai vaizdiniai, kūrybingas klausymasis ir intonavimas, tam tikros idėjos įkūnijimas skambinant“ (Navickaitė-Martinelli 2013: 13). Tai ryšku B. Vainiūnaitės atlikimo mene.

Kaip ir daugeliui talentingiausių to metų lietuvių muzikų svarbus laiptelis, siekiant interpretacinio meno aukštumų, buvo tobulinimasis (1970–1972) Maskvos P. Čaikovskio konservatorijos atlikimo meno aspirantūroje, prof. Jakovo Milšteino (1911–1981) fortepijono klasėje. Pasinaudojant L. Navickaitės-Martinelli sukurtu rusų fortepijoninės mokyklos genealoginiu medžiu ir ypač jos atšaka, kylanti nuo Paulo Pabsto iki jo mokytojo Ferenco Liszto laikų (ibid.: 116), šį medį pravartu praturtinti dar viena jo atšaka – Konstantino Igumnovo auklėtiniumi Jakovu Milšteinu, kurio metodiką ir atlikimo meno tiesas į Lietuvą atvežė jo auklėtiniai: Kazys Žiūraitis, Aloyzas Končius, Povilas Stravinskas, žinoma, ir B. Vainiūnaitė. J. Milštei-

nas – puikus pedagogas, muzikologas, klavyrinių kūrinių atlikimo teorijos, daugelio darbų apie atlikimo meno istoriją ir teoriją autorius – itin daug dėmesio skyrė instrumentinio garso kokybei, skirtingų stilių, net skirtingų kompozitorių garso specifikos paieškoms.

Palanki studijų muzikinė aplinka, turtinga klausytojiška patirtis (Maskva – didžiulis kultūros centras, visuomet traukiantis ryškiausių pasaulinio lygio muzikus), gilinimasis į rusų fortepijoninės mokyklos gelmes brandino mąstymą, ugdė estinį skonį, formavo repertuaro parinkimo tendencijas.

Ne mažiau svarbios ir B. Vainiūnaitės sąsajos su Vakarų Europos muzikine kultūra. Visų pirma, jos atėjo per šeimos tradicijas, per pianistės tėvo – vieno ryškiausių pianistų, palikusių neišdildomą pėdsaką Lietuvos fortepijoninės kultūros raidoje – profesoriaus Stasio Vainiūno (1909–1982) pasaulėžiūrą. Kaip žinia, S. Vainiūnas Vienoje studijavo pas Liszto mokinį Emilį von Sauerį – ištikimą klasikinių pianistinių tradicijų puoselėtoją. S. Vainiūnui itin artimi buvo Claude'o Debussy ir Maurice'o Ravelio kūriniai – būtent žavėjimasi prancūzų elegancija, fortepijoninės faktūros išradingumu ir išraiškingumu, rafinuotu meniniu skoniu, jis perdavė ir savo dukrai pianistei.

Galimybę artimiau pažinti prancūzų muziką suteikė stažuotė (1975–1976) Paryžiaus Nacionalinėje konservatorijoje pas žymų XX a. pianistą, pedagogą Vlado Perlemuterį (1904–2002). Kilęs iš Lietuvos žydų, prancūzų pianistas (išvyko, kai jam buvo vos treji metai) buvo Moritzo Moszkowskio (1854–1925) auklėtinis, vėliau studijavęs pas legendinį prancūzų pianistą Alfredą Cortot (1887–1962). Didelę įtaką jo kūrybinei biografijai teikė itin artima pažintis su Raveliu – Perlemuteris yra pagrojęs visus šio kompozitoriaus fortepijoninius kūrinius. Studijos Prancūzijoje buvo itin reikšmingos B. Vainiūnaitės kūrybiniame kelyje. Atlikimo meno patirtis papildė prancūzų kompozitorių fortepijonine muzika, pianistinės mokyklos bruožais, skirtingos kultūrinės platumos meniniu skoniu.

Kelių fortepijoninių mokyklų įtaką nuolat pažymi ir muzikos kritikai. Antai Daiva Tamošaitytė rašo:

Birutė unikali savo monolitiška laikysena ir kryptingai suformuotu muzikos pasaulėvaizdžiu, kuriame šiuolaikinės lietuvių muzikos repertuarą papildė prancūzų kompozitoriai arba dažnai atliekamos klasikos bei romantinės kompozicijos. Ji moka nustebinti ir jomis. Antai jai atliekant Couperino čakoną „Favoritė“, fortepijonas sugaudė kaip koks „Amer“ (klavesinas). Matei, jog profesinis tvirtumas, perimtas iš prof. J. Milšteino ir Maskvos P. Čaikovskio konservatorijos atmosferos bei pianistinės tradicijos, suaugo su prancūzišku išrankumu bei lietuvišku dvasiniu peizažu (Tamošaitytė 2007: 6).

Atlikėjų konkursai

Atlikėjų konkursai, daugiausia veikę mūsų amžiaus muzikinę kultūrą, taip pat ir atlikėjo profesinę karjerą, išpaudė ryškų pėdsaką B. Vainiūnaitės biografijoje. Rengimasis jiems skatino intensyvų darbą, brandino profesinį meistriškumą, stiliaus jautrumą, plėtė repertuaro, individualių pianistinės raiškos priemonių paieškas. Kita

vertus, ekstremalios konkursų sąlygos grūdino charakterį, mokė didžiulės įtampos metu susikaupti ir pateikti maksimalų kūrinio interpretacinį variantą. Pianistė yra pirmojo, 1965 m. įvykusio nacionalinio M. K. Čiurlionio pianistų konkurso trečios premijos laureatė, keturioliktojo virtuozų konkurso Berlyne (1991) laureatė, o 2011 m. laimėjo I vietą tarptautiniame konkurse „Romantizmas, ištakos ir horizontai“ Ukrainoje.

B. Vainiūnaitės dalyvavimą konkursuose skiria nemažas laiko tarpas, o tai liudija, kad pianistės nepalietė nuolatinė didžioji meno varžybų aistra, kuri, pasak Eugenijaus Ignatonio, „tarsi legendinė hidra ar į laisvę paleistas džinas, nesuvaldomai plečiasi. Jie apima visus mūsų planetos kampelius, nepaisydami gana aštrios kritikos, kartais net kategoriško neigimo. Be to, artisto kūrybinė individualybė lyg ir atsiduria antrajame plane – naujumas ne visada suprantamas, o neretai sukelia ir skirtingus vertinimus“ (Ignatonis 1997: 5). Visuotinė pianizmo istorija liudija, kad ne visi konkursuose nuskynę laurus atlikėjai vėliau geba nuolat koncertuoti, išlikti atlikimo meno zenite, rengti naujas koncertines programas.

Repertuaro tendencijos ir muzikos įrašų sklaida

Aktyvi ir įvairi yra pianistės B. Vainiūnaitės koncertinė veikla. Mėgstamiausias muzikinės saviraiškos būdas – solo rečitaliai, tačiau atlikėja noriai skambina ir su įvairiais instrumentininkais. Ypač įsimintini pasirodymai su smuikininke Audrone Vainiūnaite, violončelininku Albertu Šivickiu, fortepijoninis duetas su pianiste Halina Radvilaite. Lygiavertė dviejų ryškių kamerinės muzikos atlikėjų partnerystė visuomet teikia puikius rezultatus, pavergia natūralia minčių raiška, tembrinių spalvų paieškomis. Pianistė puikiai girdi kūrinio partitūrą, jautriai papildydama partnerius, aktyviai dalyvauja kuriant bendrą kūrinio koncepciją.

B. Vainiūnaitės kūrybinėje biografijoje gausu pasirodymų ir su įvairiais orkestrais, diriguojant Sauliui Sondeckiui, Juozui Domarkui, Jonui Aleksai, Robertui Šervenikui, Gintarui Rinkevičiui, Pavelui Bermanui ir kt. Pianistės repertuare greta žinomų Johanno Sebastiano Bacho, Ludwigo van Beethoveno, Edwardo Griego, Johanneso Brahmsio, Stasio Vainiūno koncertų sutinkame ir Lietuvoje retai skambančius Jules'o Massenet, Maurice'o Ravelio, Nikolajaus Silvanskio kūrinius fortepijonui su orkestru.

Ilgus metus tvyrojus politinei šalies izoliacijai, atlikėjos koncertiniai maršrutai daugiausiai apsiribodavo Rusijos miestais, Latvija, Estija, Ukraina, Gruzija, vėliau koncertavimo galimybės plėtėsi, sėkmingai surengti koncertai Ispanijoje, Švedijoje, JAV, Prancūzijoje, Vokietijoje. 1976 m. ir nuo 1990-ųjų kartą per metus ji koncertuoja Paryžiuje, plėtodama kultūrinių mainų tradicijas. 1994 m. ir 1996 m. sėkmė lydėjo gastrolėse po Vokietiją. Šis nedidelis biografinių duomenų žiupsnelis byloja apie tarptautinę muzikės karjerą.

Turėdama gausų solinį repertuarą, pianistė programas formuoja remdamasi logika ir tradicijomis. Jai artimas istorinis programos sudarymo principas, kai rečitalis pradedamas klavyrine muzika, vėliau seka klasikinė, romantinė ir koncertas baigia-

mas šiuolaikinių autorių kūriniais. Mėgdama programą sudaryti kontrasto principu, pianistė nevengia supriešinti įvairią stilistiką, skirtingas epochas ar išraiškos priemones, svarbu, kad tai būtų įdomu klausytojui. Siekdama rečitalio metu išlaikyti vientisą nacionalinį koloritą, neretai koncerto programą formuoja vien tik iš lietuvių ar prancūzų kompozitorių fortepijoninių opusų. Taip pianistės repertuare atsiranda prancūzų klavyrinė muzika ir François Couperinas, Debussy preliudai, Olivier Messiaenas.

Itin reikšminga pianistinės veiklos sritis – tėvo, Stasio Vainiūno kūrybinio palikimo puoselėjimas: Pirmas, Trečias ir Ketvirtas koncertai fortepijonui ir orkestrui, ciklai „Gimtinės pievos“, „Mažoji vabzdžių siuita“, „8 nuotaikos“, pjesė „Rauda“, Sonata-fantazija ir kt. Jų interpretacijos atskleidžia giluminį stiliaus suvokimą, estetiinių idealų perimamumą. Pianistė betarpišką, nuoširdų jausmų perteikimą, subtilų lyrizmą gretina su energija ir veržlumu, plačiu potėpiu – dviejų skirtingų emocijų pradų raiška, taip būdinga ir šio autoriaus kompoziciniam braižui. Tai akivaizdu klausantis S. Vainiūno IV fortepijoninio koncerto (CD 33D-33411-12). Vieningai perteikiama monumentalė kūrinio forma liudija mąstymą stambiais muzikos dariniais, įprasmina esmines kūrinio kulminacijas, sustiprina emocinę įtaigą. Penkias kūrinio dalis grupuodama po dvi ir tris (*Andante – Vivo* ir *Tranquillo – Allegro energico – Andante mosso*), pianistė atskleidžia kūrinyje įprasmintus filosofinius apmąstymus ir valingus, ryžtingus meninius vaizdinius. Grafinis muzikinio piešinio perteikimas, subtilus ritminės struktūros pojūtis, tembriniai įvairus, tačiau ganėtinai aiškiai artikuliuotas garsas – tai svarbios raiškos priemonės, padedančios pianistei atskleisti meninius sumanymus. Svarbus vaidmuo tenka ir Lietuvos kameriniam orkestrui (dirigentas S. Sondeckis). Savų ir atlikėjo kūrybinių sumanymų suderinamumas, interpretacinė vienovė, bendra kūrinio skambesio dermė liudija aukštą muzikavimo kultūrą. Vėliau šį koncertą pianistė skambino diriguojant R. Šervenikui.

Greta Vainiūno kūrybinių pianistė itin daug dėmesio skiria lietuvių šiuolaikinės muzikos atlikimui. Kompozitorius Osvaldas Balakauskas apie B. Vainiūnaitę yra pasakęs: „Tai viena iš nedaugelio atlikėjų, suprantančių ir kūrybinio eksperimento prasmę... Taigi, Birutės Vainiūnaitės kelias – tai pasiaukojanti, kryptinga veikla, padedanti naujai muzikai (ne vien lietuviškai) atsirasti ir gyventi...“¹ Atlikėja visuomet su didžiausiu dėmesingumu stebi naujų kūrybinių gimimą, beveik kiekvieną jos rečitalį lydi fortepijoninio kūrinio premjera. Jos deka koncertuose suskambo Vytauto Laurušo „Spalvoti preliudai ir fugos“, Balakausko Simfonija-koncertas, sonata „Kaskados“, Vytauto Jurgučio ciklas „Vaikas ir paukščiai“, Vytauto Juozapaičio preliudai ir fugos, Broniaus Kutavičiaus Sonata ir daugybė kitų lietuviškų fortepijoninių opusų.

Kaip žinia, pirmoji kompozitoriaus kūrinio premjera, teksto perskaitymas uždeda atsakomybės našta, tačiau tuo pačiu naujos muzikos atlikimas atpalaiduoja nuo interpretavimo tradicijų, teikia atlikimo, muzikos raiškos priemonių pasirinkimo laisvę. Skambindama šiuolaikinių lietuvių kompozitorių opusus, pianistė daro

1 Balakauskas, Osvaldas. Birutė Vainiūnaitė/ Biografija. Prieiga per internetą: <http://www.musicperformers.lt/Birutė_Vainiūnaitė> [žiūrėta 2014 09 03].

poveikį klausytojams, tarsi suformuoja tam tikrą kūrinio atlikimo etaloną. Čia atskleidžiamos prieštaringos emocijos: melodinis pradai ir konkrečios grafinės linijos, neretai supriešinamos su spalviniais kontrastais.

C. Debussy kūryba atlikėjos koncertinėje biografijoje užima taip pat svarbią vietą. Jos koncertinėse programose šio kompozitoriaus „Vaizdai“ (I ir II d.), 24 preliudai, opusai dviem fortepijonams „Balta ir juoda“. Interpretuodama preliudus (CD BVCD-011), ciklą „Vaizdai“ (CD BVCD-005), pianistė perteikia „regimuosius“ pjesių vaizdus, randa specifinį garsinį koloritą, spalvinius niuansus. Pasirinkto laiko tėkmėje ji geba aiškiai išskleisti kūrinio formą, išraiškingai perteikti pianistinę faktūrą. Nepiktnaudžiaudama agogine laisve, B. Vainiūnaitė išvengia vieningos muzikos tėkmės skaldymo, pasiekia klasikinį aiškumą. Ir poetiškiausiuose kūrinių puslapiuose jauti aiškų pianistės mąstymą, apgalvotą frazuotę, atsiribojimą nuo bet kokių prasminiai nepagrįstų garsinių efektų.

Pasak Rimos Povilionienės,

[...] kiekvienas preliudas tampa maža novele, garsais suteikiančiais kūną kompaktinio disko buklete išrašytiems poetiškiems Marguerite Long vaizdeliams iš „Au piano avec Claude Debussy“. 24 preliudų ciklą pianistė interpretuoja kaip milžinišką, be galo įvairių nuotaikų ir mizanscenų virtinę. Ir dar: klausydamasis šių miniatiūrų, pastebi ne tik naratyvią, bet ir tapybišką pianistės grojimo manierą – garso estetika impresionistiškai spalvinga (Povilionienė 2006: 10).

O ir pati pianistė yra teigusi: „Į Debussy natas žiūriu kaip į paveikslą. Skaitau jas kaip romaną. Ten viskas parašyta. Debussy muzika – kaip gyvenimas“ (Vainiūnaitė 2006).

B. Vainiūnaitės repertuare sutinkami ir vis dažniau lietuvių pianistų repertuare skambantys O. Messiaeno kūriniai – pjesės iš ciklo „XX žvilgsnių į Kūdikelį Jėzų“. Čia puikiai dera atlikėjos racionalaus muzikos formavimo pojūtis, ritminių struktūrų darna su jausminiu elementu, filosofiniais apmąstymais ar meditacija, dvasingu muzikinių vaizdų perteikimu. Interpretuojant šio kompozitoriaus kūrybą, ryškėja įstabai atlikėjos intuicija, kuri remiasi nuosekliomis kūrybos studijomis: stažuodamas Prancūzijoje pianistė bendravo su šiuo XX a. genijumi, gilinosi į jo kūrybos stilistiką ir atlikimo tradicijas.

B. Vainiūnaitė neapsiriboja tradicine fortepijonine literatūra. Jos koncertuose skamba Lietuvoje negirdėta XX a. kūrėjų eksperimentinė muzika, įrodanti plačius atlikėjos pomėgius. Koncertinį repertuarą praplėsdama George'o Crumbo, Maurice'o Ohana'os, Johno Cage'o, Peterio Vasko ir kitų modernių kūrėjų opusais, pianistė atlieka švietėjišką misiją, leidžia pažinti avangardinio meno stilistines vertybes: naują laiko ir erdvės pojūtį, savitą garso estetikos supratimą, neįprastų muzikinių struktūrų, atveriančių naujus fortepijoninės muzikos raidos kelius, kūrimą.

Muzikos įrašų atsiradimas ženklino naują atlikimo meno sklaidos erą. Tobulėjant kūrinių įrašymo galimybėms, kito ir lietuviška diskografija, praėjusi nuoseklų kelią nuo vinilinių plokštelių iki nūdienos kompaktinių diskų. Studijinis įrašas leido atlikėjai pateikti geriausią kūrinio atlikimo variantą, iš kelių įrašytų variantų pasi-

rinkti tinkamiausią. Kita vertus, muzikos kritikui tai suteikė galimybę pasikliauti ne tik momentiniu atlikimo įspūdžiu, bet nuolat grįžti prie įrašų, juos analizuoti, daug kartų klausantis – pasitikrinti ar išgirsti kažką naujo.

Didelę dalį repertuaro pianistė įrašė vinilinėse plokštelėse ir septyniuose kompaktiniuose diskuose, kuriuose užfiksuotas lietuvių kompozitorių palikimas, Debussy preliudai, „Vaizdai“, klasikinis repertuaras (CD „Gražiausias C-dur ir c-moll“). Šie muzikiniai dokumentai padeda išsaugoti atlikimo meno palikimą, kartu tai lietuvių fortepijoninės kūrybos antologija, leidžianti geriau pažinti Mikalojaus Konstantino Čiurlionio, Juozo Gruodžio, Juozo Tallat-Kelpšos, Vlodo Jakubėno, Balio Dvariono, Stasio Vainiūno, Antano Račiūno, Aleksandro Kačanausko, Juliaus Juzeliūno ir šiandien gyvenančių bei kuriančių lietuvių kompozitorių – Juliaus Andrejevo, Vytauto Barkausko, Vidmanto Bartulio, Antano Jasenos, Ramintos Šerkšnytės ir kt. – fortepijoninę kūrybą.

Išvados: tyrėjo refleksija

Kūrybinio kelio vingiai, menas kaip gyvenimo ir saviraiškos būtinybė, puikūs pedagogai, charakterio būdo bruožai, maksimalizmas, siekiant užsibrėžtų tikslų, brandino atlikėjos savimonę, atlikimo meistriškumą, padėjo atsiskleisti įvairioms Birutės Vainiūnaitės pianizmo pusėms: virtuoziskumui, loginiam mąstymui, psichologiniam muzikos kūrinio suvokimui. Tai plačių pažiūrų menininkė, kuriai svetimas paviršutiniškumas ar sensacijų vaikymasis, teatrališkas kūrinio pateikimas ar kompozitoriaus nuomonės neigimas.

B. Vainiūnaitės pianizmui nebūdingas romantinis susijaudinimas, atvira emocijų raiška ar spontaniški improvizavimo elementai. Jos pianizmas – intelektualus, greičiau sulaikytas nei laisvas, vengiantis bet kokių garsinių efektų, vidiniai nepagrįstų ar prieštaraujančių atliekamo kūrinio stilistikai. Pianistės atlikimo maniera išsiskiria klasikiniu meninių sumanymų įgyvendinimu, architektoninių sprendimų darna, intelektualumo gelmėmis. Ji visuomet žavi giliai apmąstyta interpretacine kūrinio koncepcija, aukšta atlikimo kultūra. Tai lemia nuoseklios pasirinktų fortepijoninių opusų studijos, giluminis autoriaus užkoduotų minčių pažinimas. Nepriekaištingai perskaitytas muzikinis tekstas, profesinis meistriškumas, daugiaspalvė tembrinė garsų skalė, saiko jausmas – tai skiriamieji B. Vainiūnaitės atlikimo meno bruožai.

Iteikta 2014 10 02

Literatūra

Balakauskas, Osvaldas. Birutė Vainiūnaitė/ Biografija. Prieiga per internetą: <<http://www.musicperformers.lt/Birutė-Vainiūnaitė>> [žiūrėta 2014 09 03].

Ignatonis, Eugenijus (1997). *XX amžiaus pianistai*. Vilnius: Margi raštai.

Kryžauskienė, Ramunė (1965). Pokalbis su Mariam Azizbekova. Vilnius: 1965 m. vasario 15 d., autorės archyvas.

Navickaitė-Martinelli, Lina (2013). „Mokykla“ kaip tradicija ir inspiracija: apie lietuvių pianistų kultūrinės tapatybės. *Ars & Praxis* I: 106–123. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija.

Povilionienė, Rima (2006). Dinastijoms susipynus. *Literatūra ir menas* 3123: 10, 2006 12 22.

Tamošaitytė, Daiva (2007). Birutės Vainiūnaitės garsų grafika. *Literatūra ir menas* 3165: 6, 2007 11 16.

Vainiūnaitė, Birutė (2006). CD Claude Debussy *Préludes* bukletas. Vilnius: Baltic Optical Disc, BVCD-011.